

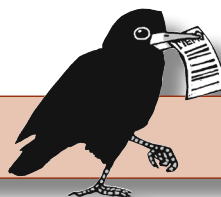
toetsen. Een soort gevederd proefkonijn, dat naar zijn mening te passen is in het rijtje van onder meer fruitvlieg en Zebravink. In het hoofdstuk Merelwereld wordt uitvoerig de wetenschappelijke indeling van de Merels beschreven, taaie kost die voor de gewone vogelaar oninteressant is. Gelukkig is dit een uitzondering en niet bepalend voor het geheel. Een greep uit de inhoud levert tal van weetjes op. Er is aandacht voor de natuurlijke vijanden Gaai en Ekster; in groot schorem wordt ingegaan op de relatie met laatstgenoemde. Bij klein tuig op parasieten en het usutu virus. Mereltaal, alleseter en het zwarte peloton bevatten veel informatie. De eieren en nesten eveneens. Wist u dat in merelnesten zeer zelden koekoekseieren worden gedeponneerd en dat zij geschikt zijn voor consumptie? Het uitgebreide speurwerk in de literatuur heeft heel wat boeiends opgeleverd en dat maakt

het geheel tot een soort naslagwerkje. Behalve dit al is het een succesverhaal van de Merel, van origine een bewoner van bossen en struwelen, die de bebouwing heeft veroverd en zich daarbinnen heeft aangepast. De schrijver neemt de lezer ook mee in zijn eigen beleving van de merelwereld. Hij is erin geslaagd de zeer vele publicaties van anderen, onder wie onderzoekers, te ontsluiten en onder te brengen in een plezierig en goed leesbaar geheel.

Wijnhoven, H. (2017): De merel. 21 x 14,5 cm. Integraalband. 256 bladzijden. ISBN 978 90 450 3395 2. Uitgeverij Atlas Contact, Amsterdam/Antwerpen. Prijs: €21,99. Ook als e-book verkrijgbaar.

DAJ

Korte Mededelingen

Een veel te lompe Papegaaiduiker

Eén van de eerste Papegaaiduikers in Nederland werd gevonden in de buik van een kabeljauw.

Met de tentoonstelling 'Koninklijk Paradijs' brengt het Dordrechts Museum een ode aan de achttiende-eeuwse dierenschilder Aert Schouman. Vogels waren Schoumans specialiteit en ze voeren de boventoon. Hij beeldde het recordaantal van ruim 340 verschillende inheemse en vooral exotische soorten af. De natuurgetrouwheid die hij bereikte, maakt

De Papegaaiduiker die getekend werd door Aert Schouman komt niet helemaal natuurlijk over. Het voorbeeld dat hij gebruikte was dan ook afkomstig uit de maag van een kabeljauw.
Bron: Tekening in de collectie van Naturalis Biodiversity Center.

zijn werk niet alleen kunsthistorisch maar ook wetenschappelijk belangwekkend.

Soms echter sloeg hij de plank mis doordat hij (fout) opgezette vogels of platte huiden als model gebruikte. Een treffend voorbeeld daarvan is de penseeltekening van een Papegaaiduiker uit de collectie van Naturalis Biodiversity Center in Leiden. De van nature kwieke en parmantige zeevogel ziet er met zijn veel te ver naar voren geplaatste poten uit als een lompe, zwaarlijvige eend met een afwijkende snavel. Ook de zwart-witverdeling tussen onder- en bovendelen gaat mank.

Deze onzorgvuldigheid is Schouman niet kwalijk te nemen, want de zeevogel kwam intact maar niet meer helemaal fris uit de maag van een kabeljauw. Deze opmerkelijke herkomst schreef hij nauwkeurig achter op de tekening: *'daar ik desen vogel na geteekent heb was gehaalt uyt de Rob van een Cabelyauw te dordregt op de vismarkt den 18 maart 1749 Aert Schouman'*.

De tekening documenteert het eerste goed gedateerde geval van deze zeevogelsoort in Nederland en de eerste keer dat de Papegaaiduiker als prooi van een kabeljauw beschreven is. De roofvis voedt zich volgens de vissensliteratuur doorgaans met vis (sprot, haring), garnalen, zeekomkommers, borstelwormen en mosselen. Het duurde tot 2011 voordat bij

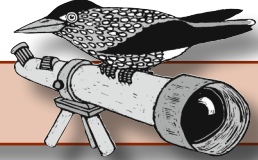
Pacifische kabeljauwen onomstotelijk werd vastgesteld dat ze ook wel eens een zeevogel verschalken. Op een visafslag in Alaska kwamen in drie maanden tijd bij het fileren 59 Kuifalken en Zeekoeten deels onverteerd uit kabeljauwmagen (Marine Ornithology, 2015). Deze vogelsoorten zijn nauw verwant

aan de Papegaaiduiker en jagen ook onder water op vis waardoor ze in het vaarwater en in de maag van de kabeljauw terecht kunnen komen.

Bron: NRC Handelsblad, 3 maart 2017.

GS

Uit Het Veld

Verkleining legselgrootte bij Koolmees en Pimpelmees zet door in 2016

De verkleining van de legselgroottes bij Koolmezen en Pimpelmezen, die al een paar jaar aan de gang is, zette ook in 2016 door. Dat blijkt uit een analyse van de landelijke werkgroep NESTKAST van gegevens van ruim negenduizend legfels van Pimpel- en Koolmezen.

Koolmezen legden in 2016 gemiddeld 7,2 eieren. Het langjarig gemiddelde is 8,5 eieren. Pimpelmezen legden in 2016 gemiddeld 9,1 eieren, tegenover een langjarig gemiddelde van 10,2 eieren. Waarom beide soorten al een paar jaar 10 tot 15% minder eieren leggen is voor de onderzoekers nog niet duidelijk.

In het nieuw verschenen rapport van de landelijke werkgroep NESTKAST zijn de broedgegevens uit 16.950 nestkasten samengevat, goed voor 12.731 legfels van 21 in nestkastenbroedende soorten. Deze gegevens komen van 134 deelnemende nestkastcontroleurs en/of controleurs van Sovon Vogelonderzoek Nederland uit 287 telgebieden in Nederland en Vlaanderen. NESTKAST publiceert jaarlijks samenvattingen van deze gegevens om de daarmee de vrijwilligers te bedanken voor al hun inspanningen, maar ook om tegelijkertijd kennis te bundelen en te verspreiden die anders verborgen blijft.

Mezen hadden in 2016 een erg slecht broedseizoen. De eileg begon erg laat, er waren eistops en broedstops en zeer kleine legfels en het broedsucces was ook nog eens erg laag. Slechter hebben we het nog niet gezien! Uit een analyse van een deel van deze gegevens blijkt dat mezen sterk reageerden op het koude weer in april. In de aprilmaand viel er zelfs nog sneeuw en de natuur ontwikkelde zich langzamer dan normaal. De mezen anticipeerden daarop en stopten tijdelijk met het

leggen van eieren of het broeden, waardoor ze gemiddeld drie dagen langer over het hele broedproces deden.

De afgelopen winter is daarentegen uitstekend voor ze geweest: er waren veel beukennotjes te vinden als voedsel en het weer was overwegend zacht. De onderzoekers verwachten daarom komend voorjaar betere resultaten bij de mezen te zien.

Bron: Landelijke werkgroep NESTKAST, 14 april 2017.

GS

Hebben Blauwe Kiekendieven profijt van braakvegetatie?

Wintervoedselveldjes zijn een maatregel om zaadetende akkervogels de winter door te helpen, maar waar halen muizenetende roofvogels 's winters hun voedsel? In braakvege-

Mezen hadden in 2016 een slecht broedseizoen. Dit jaar kan voor hen gunstiger uitvallen.
Foto: Dennis Schaefer.